

Aan de Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Staats- en
Bestuursrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Kabinetsreactie advies cie. Fokkens herziening wetgeving
ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen

Datum
9 augustus 2022

Ons kenmerk
4151849

Dossiernummer
2283440

***Ter bespreking in DWJZ-stafoverleg 22/8 13.30-14.00
Deze nota wordt tevens aangeboden via Digijust.***

1. Aanleiding

In juli 2021 bracht de Commissie herziening wetgeving ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen (cie. Fokkens) op verzoek van uw ambtsvoorganger en de toenmalige MBZK een rapport uit (bijlage 1). Het vorige kabinet liet een reactie hierop over aan het nieuwe kabinet. In de op 1/6 aan de TK gezonden jaarplanning JenV 2022 is een kabinetsreactie in het vooruitzicht gesteld in Q3 2022. Dit zal een hoofdlijnenbrief van MJenV en MBZK moeten worden over de inhoud van voorgenomen wetswijziging en grondwetswijziging. Ter voorbereiding hiervan staat een bwo gepland tussen u en minister Bruins Slot op 15/9. Deze nota informeert u over het onderwerp en legt u het besispunt voor om alle aanbevelingen van de commissie-Fokkens over te nemen.

2. Geadviseerd besluit

- Overnemen van alle aanbevelingen van de cie. Fokkens en daarop inhoudelijk ingaan in een door u en MBZK aan TK en EK te zenden hoofdlijnenbrief.
- In de hoofdlijnenbrief ook ingaan op de nog niet beantwoorde inhoudelijke vragen die de VKC JenV TK in oktober 2021 over het rapport van de cie. Fokkens heeft gesteld (zie hieronder onder 4.1, 5e bolletje).
- Hoofdlijnenbrief na behandeling in MR toezenden aan TK en EK in Q4 2022 (Q3 2022 is niet meer haalbaar).

3. Kernpunten

De kernpunten uit het rapport van de cie. Fokkens zijn overzichtelijk weergegeven in het 2 pagina's tellende "Woord vooraf" in het rapport (bijlage 2). Dat "Woord vooraf" biedt u bovendien een snelle en doeltreffende introductie op het onderwerp en de op te lossen problematiek.

Een uitgebreidere samenvatting is te vinden op p. 9-17 van het rapport.

De belangrijkste voorstellen uit het rapport zijn:

1. In het Wetboek van Strafvordering (WvSv) moet een moderne regeling worden opgenomen voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten (bijvoorbeeld corruptie) van Kamerleden en bewindspersonen. Deze regeling moet in de plaats komen van de huidige, sterk verouderde en onwerkbare regeling die gebaseerd is op de wet van 1855. Die wet bevat een procedure voor de Tweede Kamer om te beslissen of zij al dan niet opdracht geeft aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad (PGHR) tot vervolging van een Kamerlid of bewindspersoon naar aanleiding van een door minimaal vijf Kamerleden ingediende aanklacht en daarop volgend opsporingsonderzoek van een Kamercommissie. Ook moet de nieuwe regeling in het WvSv in de plaats komen van de huidige, niet op een wettelijke grondslag gebaseerde procedure die sinds 2017 is opgenomen in een Protocol van de Minister van VenJ. Dat Protocol gaat over de behandeling van aangiften tegen een Kamerlid of bewindspersoon wegens een ambtsdelict en de manier waarop de regering moet beslissen of zij al dan niet opdracht geeft aan de PGHR tot vervolging van een Kamerlid of bewindspersoon.
2. Kern van de voorgestelde nieuwe regeling in het WvSv is dat de opsporing van een ambtsdelict van een Kamerlid of bewindspersoon plaatsvindt onder leiding en verantwoordelijkheid van de PGHR. Hij kan daarbij het OM inschakelen. De procedure waarbij een TK-commissie opsporingsonderzoek moet doen vervalft. De PGHR kan opsporingsonderzoek doen in opdracht van de regering of de Tweede Kamer, maar krijgt ook de mogelijkheid om ambtshalve opsporingsonderzoek te doen. Volgens de cie. Fokkens staat de regeling in art. 119 Grondwet dat vervolging door de PGHR alleen kan plaatsvinden in opdracht van de regering of de Tweede Kamer (zie hierna onder 4) er namelijk niet aan in de weg dat de PGHR zelfstandig tot opsporing besluit. Wel impliceert art. 119 Grondwet dat de regering of de Tweede Kamer aan de PGHR de opdracht kan geven om geen opsporingsonderzoek in te stellen of het onderzoek te stoppen. In de voorgestelde nieuwe regeling zal de aanwijzingsbevoegdheid van MJenV jegens het OM niet van toepassing zijn op het onderzoek dat plaatsvindt door de PGHR, omdat een aanwijzingsbevoegdheid van MJenV jegens het OM de onafhankelijke positie van de PGHR als leider van het opsporingsonderzoek zou doorkruisen. Evenmin is er een aanwijzingsbevoegdheid van MJenV jegens de PGHR, gelet op diens onafhankelijke positie en het belang van onafhankelijk onderzoek naar ambtsdelicten begaan door Kamerleden en bewindspersonen. Wel draagt MJenV jegens het parlement ministeriële verantwoordelijkheid voor het geven van een opdracht door de regering aan de PGHR om een opsporingsonderzoek in te stellen of stop te zetten. Opereert de PGHR in opdracht van de Tweede Kamer, dan is er echter geen verantwoordingslijn van MJenV jegens het parlement.
3. De bovengenoemde wijzigingen in het WvSv (aangeduid als "spoor I") kunnen zonder grondwetswijziging plaatsvinden. Daarnaast moet tegelijkertijd een grondwetswijzigingsvoorstel in procedure worden gebracht, waarmee art. 119 Grondwet wordt geschrapt ("spoor II"). Hoewel de wetsvoorstellen voor beide sporen tegelijkertijd worden ingediend, treedt spoor II later in werking dan spoor I, want een

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Staats- en
bestuursrecht

Datum
9 augustus 2022

Ons kenmerk
4151849

- grondwetswijziging kost meer tijd vanwege de procedure in twee lezingen.
4. Een grondwetswijziging is wenselijk, omdat er in art. 119 Grondwet twee dingen staan die in deze tijd niet meer acceptabel zijn:
    - 1°. Een Kamerlid of bewindspersoon kan alleen wegens een ambtsdelict worden vervolgd als de Tweede Kamer of de regering daartoe opdracht geeft (aan de PGHR). Het OM is dus niet bevoegd tot vervolging.
-> Dit betekent dat het nu aan politici is om te beslissen of er wel of niet opsporing en vervolging moet plaatsvinden. Hoe zuiver de daarbij te maken afweging nu ook moge zijn, deze draagt altijd het risico in zich dat politieke overwegingen, in samenhang met politieke machtsverhoudingen van het moment, meespelen. Dit kan het verwijt opleveren van vriendjespolitiek of juist een politieke afrekening. Dit draagt niet bij aan een effectief, proportioneel en consistent vervolgingsbeleid.
    - 2°. De berechting van een Kamerlid of bewindspersoon wegens een ambtsdelict vindt plaats door de Hoge Raad in enige instantie.
-> Dit betekent dat er nu geen recht is op hoger beroep. Dat is een fundamentele afwijking van het beginsel van rechtspraak in twee instanties (zoals ook vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, waarbij Nederland vanwege dit punt destijds een voorbehoud heeft moeten vastleggen).
  5. Na schrapping van art. 119 Grondwet kan de vervolging van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen net als alle andere delicten plaatsvinden door het OM. Wel moet er daarbij, gezien het bijzondere karakter van deze delicten, een waarborg zijn tegen politieke druk. Die waarborg zal zijn dat het OM alleen mag overgaan tot opsporing en vervolging van een ambtsdelict van een Kamerlid of bewindspersoon als de PGHR daartoe aan het OM de opdracht heeft gegeven. Ook hier geldt dat de aanwijzingsbevoegdheid van MJenV jegens het OM niet van toepassing zal zijn, gelet op het belang van onafhankelijke opsporing en vervolging. Om dezelfde reden is er evenmin een aanwijzingsbevoegdheid van MJenV jegens de PGHR. Bij schrapping van art. 119 Grondwet draagt MJenV op geen enkele wijze ministeriële verantwoordelijkheid voor opsporings- en vervolgingsbeslissingen over ambtsdelicten van Kamerleden of bewindspersonen en is er dus geen verantwoordingslijn richting het parlement.
  6. Na schrapping van art. 119 Grondwet vindt de berechting van Kamerleden en bewindspersonen bij ambtsmisdrijven net als bij gewone misdrijven plaats in (maximaal) drie instanties: rechtbank, gerechtshof, Hoge Raad.
  7. Na schrapping van art. 119 Grondwet blijft de vervolging van gewone delicten, dus niet-ambtsdelicten, van een Kamerlid of bewindspersoon net als nu bij het OM. Het voorstel is echter dat in die gevallen de aanwijzingsbevoegdheid jegens het OM komt te liggen bij de PGHR i.p.v. de MJenV. Dit betekent dat er na schrapping van art. 119 Grondwet ook voor opsporings- en vervolgingshandelingen van het OM ter zake van gewone delicten van Kamerleden en bewindspersonen geen ministeriële verantwoordelijkheid meer wordt gedragen door MJenV en MJenV daarover dus niet door het parlement ter verantwoording kan worden geroepen. Op deze manier wordt iedere (schijn van) politieke bemoeienis met opsporing en vervolging van Kamerleden en bewindspersonen voorkomen.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Staats- en
bestuursrecht

Datum
9 augustus 2022

Ons kenmerk
4151849

8. In het wetsvoorstel voor spoor I worden art. 355 en 366 Wetboek van Strafrecht geschrapt. Die artikelen stellen bewindspersonen strafbaar als zij handelen in strijd met de Grondwet of andere wetgeving. Omdat deze strafbaarstellingen zeer vaag en algemeen zijn geformuleerd, staan ze op gespannen voet met het legaliteitsbeginsel en de rechtszekerheid. Tegelijkertijd worden ze ook wel gezien als een soort algemene uiterste waarborg tegen handelingen van bewindspersonen die indruisen tegen de democratische rechtsstaat. Alles afwegend meent de cie. Fokkens dat de vage en algemene formulering noopt tot schrapping. In de moderne tijd is een algemene strafrechtelijke aansprakelijkheid van bewindspersonen bovendien niet meer nodig en ook niet wenselijk, omdat bewindspersonen – anders dan in 1855 - voor al hun ambtshandelingen volledig politiek verantwoordelijk zijn jegens het parlement. Ook kunnen alle ambtshandelingen van bewindspersonen heden ten dage worden voorgelegd aan de bestuursrechter of de burgerlijke rechter.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Staats- en bestuursrecht

Datum
9 augustus 2022

Ons kenmerk
4151849

Het ambtelijk advies aan u en aan MBZK is om de voorstellen van de cie. Fokkens over te nemen en aan te kondigen in de hoofdlijnenbrief.

Ambtelijk BZK heeft dit advies reeds kort voor de zomer aan MBZK voorgelegd. Zij stemde hiermee in, maar had nog wel behoefte aan afstemming met u in een bwo, dat is gepland op 15/9. Op één punt heeft MBZK een iets andere opvatting dan de cie. Fokkens. Dat betreft de grondwetswijziging in spoor II. Cie. Fokkens stelt voor art. 119 Grondwet eenvoudigweg te schrappen en verder niets op grondwetsniveau te regelen. MBZK is het eens met schrapping van de inhoud van art. 119 Grondwet, maar stelt voor om dan wel in de Grondwet (en dus niet slechts in het WvSv) de waarborg vast te leggen dat het OM alleen tot vervolging van een Kamerlid of bewindspersoon wegens een ambtsdelict mag overgaan als de PGHR daartoe opdracht geeft. Dat maakt het ook logischer dat in de Grondwet blijft staan dat de PGHR voor het leven is benoemd (art. 117). Wat ons betreft bestaat tegen grondwettelijke vastlegging van die waarborg geen bezwaar.

4. Toelichting

4.1 Politieke context

- Reden voor de instelling van de commissie-Fokkens was een in 2016 door de TK aangenomen motie-Tellegen c.s. (34340, nr. 7), waarin is aangedrongen op een betere regeling voor de vervolging en berechting van Kamerleden en bewindspersonen wegens ambtsdelicten. Aanleiding voor die motie was het rapport van de door de TK ingestelde commissie-Schouten die op basis van de wet van 1855 onderzoek deed naar mogelijk lekken van informatie uit de "TK-commissie stiekem". De commissie-Schouten moest constateren dat de bestaande procedure uit de wet van 1855 "in de praktijk onbegaanbaar" was.
- Zowel in TK als EK leeft grote belangstelling voor het onderwerp. Begrijpelijk, want het gaat over de positie van Kamerleden. Ook AZ legt steeds grote belangstelling aan de dag. Evenzeer begrijpelijk, want het gaat ook over de positie van bewindspersonen.
- De TK heeft twee rapporteurs aangewezen voor dit onderwerp: Van Nispen (SP) en Van Wijngaarden (VVD). Onder de vorige TK was ook Van Toorenburg (CDA) rapporteur. Zij is na haar vertrek niet vervangen. De rapporteurs zullen naar verwachting een rol spelen bij de inbreng van

de Kamer n.a.v. de hoofdlijnenbrief en t.z.t. n.a.v. het wetsvoorstel en grondwetswijzigingsvoorstel. De cie. Fokkens heeft bij de voorbereiding van haar rapport twee maal met de rapporteurs van gedachten gewisseld.

- Uw ambtsvoorganger heeft het rapport Fokkens in juli 2021 meteen na ontvangst toegezonden aan TK en EK, met de boodschap: "Op beide ministeries worden voorbereidingen getroffen om het nieuwe kabinet hier snel beslissingen over te kunnen laten nemen. Uw Kamer zal hierover vanzelfsprekend nader worden geïnformeerd."
- De EK besloot een kabinetsreactie af te wachten. De VKC JenV van de TK (fracties van VVD, D66, SP, PvdA en SGP) legde in oktober 2021 aan uw ambtsvoorganger vragen en opmerkingen voor over het rapport (zie bijlage 3). Uw ambtsvoorganger heeft deze vragen in december 2021 beantwoord (zie bijlage 4), echter hoofdzakelijk procedureel, omdat een inhoudelijke standpuntbepaling werd overgelaten aan het volgende kabinet. Het ligt in de rede om in de hoofdlijnenbrief in te gaan op de nog niet beantwoorde inhoudelijke vragen.
- Uit de VKC-brief van oktober 2021 blijken de volgende standpunten van fracties in de TK:

VVD: Rapport cie. Fokkens is gedegen en grondig. VVD deelt conclusie dat huidige wetgeving tekortschiet en er een betere wettelijke procedure moet komen. Onwenselijk dat Protocol nog jarenlang geen wettelijke grondslag heeft. Nieuw kabinet moet snel beslissingen nemen. Vindt minister schrappen artikel 119 Gw wenselijk?

D66: Cie. Fokkens heeft doorwrocht en bruikbaar advies afgeleverd. Beslissing tot vervolging van Kamerlid of bewindspersoon moet worden genomen buiten de politieke sfeer. Eens met leidende rol PGHR. Ook eens met voorstellen t.a.v. de aanwijzingsbevoegdheid. Vraagtekens of bevoegdheid PGHR in spoor I om zelfstandig opsporing in te stellen, wel in overeenstemming is met art. 119 Grondwet. Hoe denkt minister over rol Eerste Kamer bij vervolging ambtsdelicten? Hoe verhoudt berechting in drie instanties (waar D66 het wel mee eens is) in spoor II zich tot eertijds oogmerk dat ambtsdragers niet te lang het middelpunt mogen zijn van politieke opschudding? Moet taak PGHR in spoor II niet grondwettelijk worden vastgelegd?

SP: Eens met constatering dat huidige regeling ernstig tekortschiet. Uitblijven herziening wekt indruk van klassenjustitie. Hoe wordt informele politieke druk voorkomen, ook al is aanwijzingsbevoegdheid MJenV bij deze zaken niet van toepassing?

PvdA: In grote lijnen eens met aanbevelingen cie. Fokkens. Huidige regeling schiet tekort. Vervolgingsbeslissing moet worden genomen door onafhankelijke functionaris, niet door politici. Aanwijzingsbevoegdheid MJenV moet niet van toepassing zijn. Gaat minister ook gelegenheid te baat nemen om de strafrechtelijke immuniteit van de Staat te bezien?

SGP: Cie. Fokkens heeft grondig werk verricht. Waarom wordt niet volstaan met wijziging van gewone wet en behoud van art. 119 Grondwet? Zijn bij vervolging in opdracht van PGHR alle mogelijke politieke redenen voor vervolging uitgesloten? Leidt uitvoering van de voorstellen van de cie. Fokkens tot aanzuigende werking doordat burgers vaker om vervolging politici gaan vragen? Waarom geen verlofstelsel (vervolging alleen mogelijk met toestemming van de Tweede en/of Eerste Kamer)? Waarom in spoor II geen berechting in twee instanties (gerechtshof - HR)? Moet Eerste Kamer of Verenigde Vergadering niet een rol krijgen? Vraagtekens bij schrapping art. 355/356 Sr: is politieke

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Staats- en
bestuursrecht

Datum
9 augustus 2022

Ons kenmerk
4151849

verantwoordelijkheid wel toereikend in geval een bewindspersoon moedwillig grondwettelijke regels negeert?

- In de op 9 mei jl. uitgebrachte initiatiefnota-Dassen/Omtzigt over integriteit van bewindspersonen en ambtelijke top is als een van de voorstellen opgenomen om z.s.m. tot indiening van de wetsvoorstellen voor spoor I en II over te gaan en de voorstellen van de cie. Fokkens "integraal" uit te voeren.
- Op gezette tijden komt deze thematiek aan de orde, met name als er n.a.v. een aangifte tegen een Kamerlid of bewindspersoon wegens een ambtsdelict overeenkomstig het Protocol uit 2017 een oriënterend onderzoek is gedaan door de PGHR, waarna MJenV aan de TK moet melden of een opsporingsonderzoek is geïndiceerd. Dit deed zich onder uw ministerschap voor n.a.v. aangiften tegen minister Kaag i.v.m. gestelde financiering van terrorisme (uw brief aan de TK van 28 januari 2022) en tegen TK-lid Baudet wegens vermeende schending ambtseed n.a.v. gestelde racistische en antisemitische uitlatingen (uw brief aan de TK van 25 maart 2022).

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Staats- en bestuursrecht

Datum
9 augustus 2022

Ons kenmerk
4151849

4.2 Financiële overwegingen

Beleidskeuze uitgelegd Onderbouwing doeltreffend, doelmatig en evaluatie (CW 3.1)	
1. Doel	Een betere en werkbare regeling voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen.
2. Beleidsinstrument(en)	Wetten (twee wetsvoorstellen: wijziging "gewone" wet en grondwetswijziging).
3A. Financiële gevolgen voor het Rijk	Geen.
3B. Financiële gevolgen voor de maatschappelijke factoren	Geen.
4. Nagestreefde doeltreffendheid	Doorvoeren van de voorgestelde wetswijzigingen resulteert in een heldere procedure die voldoende waarborgen bevat voor een onafhankelijke en geloofwaardige berechting van eventuele ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen.
5. Nagestreefde doelmatigheid	Zonder wetswijziging en grondwetswijziging kan het doel niet worden gerealiseerd.
6. Evaluatieparagraaf	Evaluatie en invoeringstoets niet nodig, aangezien de regeling naar verwachting slechts incidenteel toepassing zal vinden.

4.3 Juridische overwegingen

1. De huidige regeling van de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen bevat een zeer groot aantal juridische en rechtsstatelijke knelpunten, die moeten worden opgelost (zie hoofdstuk 5 rapport c.f. Fokkens). Deze knelpunten zijn in volgorde van hoofdstuk 5 van het rapport (de belangrijkste zijn cursief weergegeven):

- *De opsporingsfase voorafgaand aan een mogelijke vervolgingsopdracht door de TK is onwerkbaar. De wet van 1855 gaat er vanuit dat een onderzoekscommissie van Kamerleden de opsporing verricht, een taak die in een gewone strafprocedure toekomt aan het OM. De onderzoekscommissie van Kamerleden moet aan de slag als een Kamermeerderheid daartoe besluit na een "aanklacht" van minstens vijf Kamerleden. De wettelijke bevoegdheden van de onderzoekscommissie zijn gebrekkig en onduidelijk en de korte wettelijke termijnen staan aan adequate opsporing in de weg. Verder is er onduidelijkheid over wie waartoe bevoegd is in de fase voorafgaand aan een mogelijke aanklacht.* Zie par. 5.2 van het rapport.
- *Taken en bevoegdheden t.a.v. de opsporingsfase voorafgaand aan een mogelijke vervolgingsopdracht door de regering zijn onduidelijk. Het in 2017 door MVenJ vastgestelde Protocol heeft op dit punt verbetering gebracht, maar dat Protocol heeft geen wettelijke grondslag.* Zie par. 5.3.
- Er kan onwenselijke samenloop zijn tussen opsporingsonderzoeken van de Tweede Kamer en de regering. Zie par. 5.4
- De wet van 1855 is niet toegesneden op onbekende verdachten. Zie par. 5.5.
- Er zijn complicaties bij opsporing, vervolging en berechting van eventuele medeverdachten. Zie par. 5.6.
- *Het beleggen van een vervolgingsbeslissing bij politieke organen (Tweede Kamer en regering) is onwenselijk.* Zie par. 5.7.
- De berechtingsprocedure bij de Hoge Raad is niet goed in te passen in de reguliere werkzaamheden van de Hoge Raad. Zie par. 5.8.
- *De berechting door één rechterlijke instantie (de Hoge Raad) voldoet niet aan hedendaagse waarborgen van het recht op hoger beroep.* zie par. 5.9.
- *De houdbaarheid van de huidige procedure in het licht van het EVRM is kwetsbaar.* Zie par. 5.10.
- De positie van de Eerste Kamer in de procedure behoeft aandacht. Zie par. 5.11.
- De reikwijdte van het begrip "ambtsmisdrijf" is onduidelijk. Zie par. 5.12.
- *De reikwijdte en de betekenis van de in art. 355 en 356 Sr neergelegde strafrechtelijke verantwoordelijkheid van bewindspersonen is onduidelijk. Deze bepalingen staan op gespannen voet met het legaliteitsbeginsel.* Zie par. 5.13.

2. De GRECO (Group of States against Corruption van de Raad van Europa) heeft eind 2018 geconstateerd dat het huidige wettelijke systeem van vervolging van ambtsdelicten van bewindspersonen in ons land een belemmering kan vormen voor het vervolgen van (passieve) omkoping van ministers en staatssecretarissen. De GRECO kwam met de aanbeveling om ervoor te zorgen dat er geen belemmeringen zijn voor de strafrechtspleging t.a.v. bewindspersonen die worden

verdacht van met corruptie samenhangende strafbare feiten. Dit is een extra reden om de wetgeving op dit punt te herzien.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Staats- en
bestuursrecht

4.4 Krachtenveld

- Dit onderwerp behoort tot het takenpakket van MJenV (onderwerp "Berechting ambtsmisdrijven ministers en Kamerleden" op de portefeuilleverdelingslijst). Gelet op de staatsrechtelijke aspecten is MBZK mede verantwoordelijk voor dit onderwerp. Bij brieven over dit onderwerp aan het parlement is MJenV steeds eerste ondertekenaar. Dat zal dus ook gelden voor de aan TK en EK toe te zenden hoofdlijnenbrief. Van het wetsvoorstel spoor I (wijziging WvSv c.a.) zal MJenV ook eerste ondertekenaar zijn. MBZK zal eerste ondertekenaar zijn van het gelijktijdig in te dienen grondwetswijzigingsvoorstel. AZ wordt betrokken bij de voorbereiding, gelet op de bijzondere verantwoordelijkheid van de MP voor de positie van kabinetsleden.
- Direct betrokken zijn verder TK en EK, aanzien het mede gaat om de positie van Kamerleden. Zie over TK-rapporteurs hierboven onder 4.1, derde bolletje.

Datum
9 augustus 2022
Ons kenmerk
4151849

5. Informatie die zich niet leent voor openbaarmaking

De persoonsgegevens van de ambtelijke contactpersoon op p. 1 van deze nota zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Verder kan alles uit deze nota openbaar worden.

Bijlagen

1. Rapport cie. Fokkens juli 2021 'Niet *boven* maar *in* de wet. Een werkbare en faire regeling voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen'
2. Woord vooraf rapport cie. Fokkens (kernpunten van het rapport)
3. Vragen VKC JenV TK 12-10-2021 over rapport Fokkens
4. Beantwoording MJenV mede namens MBZK 15-12-2021 van vragen VKC JenV TK over rapport Fokkens